

Onderwerp: Integraal Waterplan 2014

BBV nummer: 2013/526116

1. Inleiding

In 2004 hebben de gemeente Haarlem en het hoogheemraadschap van Rijnland het Integraal Waterplan Haarlem (IWP) vastgesteld (raadsstuk 232/2004). Dit plan beschrijft hoe de gemeente en het hoogheemraadschap toewerken naar een duurzaam en klimaatbestendig Haarlems watersysteem. Het IWP richt zich op het overkoepelend waterbeleid met een focus op het systeem aan grachten, singels en vaarten (oppervlaktewater) en de wisselwerking tussen dit watersysteem en het hemel-, grond- en afvalwater.

Inmiddels is het IWP tien jaar in uitvoering en ontstond de behoefte om dit plan te actualiseren op basis van de ervaringen in de uitvoering van het plan, nieuwe inzichten en beleidsontwikkelingen.

Het voorliggende Integraal Waterplan Haarlem 2014 is het resultaat van bovengenoemde herijking. Het Waterplan richt zich – net als zijn voorganger – op de stedelijke wateropgave, dat wil zeggen op een klimaatbestendige inrichting van het stedelijk watersysteem. In het Waterplan 2014 wordt de in 2004 ingeslagen weg voortgezet. Het plan focust op een duurzame inrichting en uitbreiding van het netwerk aan grachten, singels en vaarten en een goede wisselwerking tussen dit netwerk en het hemel-, grond- en afvalwater.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de Raad voor:

1. Het Integraal Waterplan Haarlem 2014 vast te stellen.

3. Beoogd resultaat

Met het Integraal Waterplan Haarlem 2014 werken de gemeente Haarlem en het hoogheemraadschap van Rijnland aan een veilig, veerkrachtig en ecologisch gezond, toekomstbestendig watersysteem, met hoge belevingswaarde en relevante gebruiks- en natuurfuncties.

4. Argumenten

Met het Waterplan 2004 zijn de eerste stappen gezet

Een groot aantal maatregelen, projecten en programma's uit het Waterplan 2004 zijn met succes uitgevoerd of in uitvoering:

- Baggeren fase 1 en 2;
- Overdracht onderhoud stedelijk water en beheer polders aan Rijnland;
- Integreren van water in ruimtelijke plannen, zoals gebiedsvisies en structuurvisie;
- Saneren van diverse knelpunten in het watersysteem, zoals het verbreden van smalle watergangen en duikers;
- Graven van nieuwe watergangen, zoals de ringgracht Ripperda en Meerwijk Centrum;
- Milieumaatregelen aan de riolering zoals afkoppelen van verharding en aanleg van bergbezinkbassins.

De ervaring leert dat complexe maatregelen, zoals het graven van nieuw oppervlaktewater, meer tijd en capaciteit kost dan in het Waterplan was voorzien. Sommige geplande nieuwe watergangen bleken op technische, financiële dan wel ruimtelijke gronden niet haalbaar. Dat geldt bijvoorbeeld voor de aanleg van watergangen in de Belgiëlaan en Laan van Angers.

Concluderend kan gezegd worden dat het Waterplan 2004 de samenwerking tussen de gemeente en het hoogheemraadschap van Rijnland heeft versterkt en een helder en bruikbaar kader vormde voor de aanpak van de stedelijke wateropgave en daarmee voor de uitvoering van diverse waterprojecten door beide partijen.

De klimaatverandering zet door

Onlangs heeft het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) haar vijfde rapport over de klimaatverandering gepubliceerd. Hierin bevestigt het panel de invloed van de mens op het klimaat door de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO₂. Het wordt warmer, met meer en heviger neerslag, afgewisseld door grotere droogteperiodes. Afhankelijk van het klimaatscenario zal in Nederland de winterneerslag de komende honderd jaar met 10 tot 20% toenemen en de zeespiegel met 60 tot 90 cm stijgen.

In stedelijke omgeving zorgt hevige neerslag voor grote hoeveelheden hemelwater dat via daken en straten afgevoerd moet worden naar de bodem, het rioolstelsel en het oppervlaktewater. Hoe heviger de buien hoe groter de kans dat de bodem, het bestaande rioolstelsel en netwerk aan oppervlaktewater de pieklast niet aan kan en er dus sprake is van (grond)wateroverlast.

Het Waterplan anticipeert op klimaatverandering en legt zich toe op de stedelijke wateropgave: het voorkomen van wateroverlast door het treffen van maatregelen. De maatregelen richten zich vooral op het creëren van meer oppervlaktewater in de stad en het robuust inrichten van het bestaande netwerk aan oppervlaktewater. Een fijnmazig en goed functionerend netwerk aan oppervlaktewater zorgt voor een goede afwatering en ontwatering van het hemel- en grondwater.

Nieuw Europees, nationaal en regionaal beleid

Sinds de vaststelling van het Waterplan in 2004 is er veel veranderd in het waterbeleid op Europees en rijksniveau. Dit beleid vormt het kader waarbinnen het Integraal Waterplan 2014 opereert. Belangrijke kaders zijn bijvoorbeeld de Europese Kaderrichtlijn Water en het bijbehorende Stroomgebiedbeheerplan Rijn-West, de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken, de Waterwet, de Deltawet en het Deltaprogramma. Belangrijk voor het Waterplan is verder nog het Bestuursakkoord Water (2011) dat inzet op intensieve samenwerking tussen gemeenten en waterschappen voor een efficiënte afvalwaterketen. Op regionaal niveau gelden het Waterbeheerplan, de Keur en bijbehorende beleidsregels van het hoogheemraadschap van Rijnland. Van belang voor Haarlem zijn verder de visies vanuit de Noordvleugel en de Metropool Regio Amsterdam op het landschap en het water.

Het waterplan past binnen bestaand beleid

In het Waterplan zijn de lange termijn visie en doelstellingen voor het gemeentelijk waterbeleid vastgelegd. Verder richt het Waterplan zich met name op het oppervlaktewatersysteem. Het Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2017 onderschrijft de overkoepelende visie en doelen uit het Waterplan en werkt deze voor het hemel-, grond- en afvalwater uit in een strategie en maatregelen. Deze strategie en maatregelen zijn vervolgens weer in het Waterplan opgenomen.

Het Waterplan is geactualiseerd in samenhang met het opstellen van het voorontwerp Structuurvisie Openbare Ruimte. Dat betekent dat de visiekaart uit het Waterplan 2014 identiek is met de waterkaart uit het voorontwerp SOR. Daarbij wordt er onderscheid gemaakt in nieuwe watergangen die met name bijdragen aan de waterhuishouding en nieuwe watergangen die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit.

Wat is anders in het Waterplan 2014 ten opzichte van het Waterplan 2004?

Zoals gezegd is de visie uit het Waterplan 2014 gelijklopend aan de visie uit het Waterplan 2004. Ook komt de in het Waterplan 2014 voorgestelde aanpak in grote lijnen overeen met de aanpak uit het Waterplan 2004. Het onderscheidt beperkt zich tot de onderstaande punten.

- Er wordt niet meer gestreefd naar het inrichten van een zelfvoorzienend eigen watersysteem voor Schalkwijk. Dat betekent dat de bestaande en nieuwe watergangen in Schalkwijk niet meer ontkoppeld worden van de rest van het boezemsysteem (Spaarne, Ringvaart). Het inrichten van zo'n systeem is kostbaar, ingrijpend en levert op het vlak van waterberging en ecologie onvoldoende meerwaarde. Aan de westkant van Haarlem wordt nog wel ingezet op het zoveel mogelijk vasthouden en benutten van schoon kwelwater in het eigen gebied (Binnenduinrand).
- De lange termijn visiekaart van de gewenste waterstructuur is aangepast en komt overeen met de waterkaart van het voorontwerp Structuurvisie Openbare Ruimte.
- De aanleg van natuurvriendelijke oevers als een separate doelstelling wordt losgelaten. De inrichting van oevers in stedelijk gebied is namelijk afhankelijk van een groot aantal factoren.
- De aanleg van nieuwe watergangen wordt de komende jaren getemporeerd. Uitzondering hierop vormt de centrale watergang Waarderpolder, waarvan het noordelijk deel al is uitgevoerd en het zuidelijk deel begin 2014 voor besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd. Er wordt de komende jaren wel ingezet op tracéstudies van potentiële nieuwe watergangen, zodat in economisch betere tijden zicht is op de haalbaarheid van de in het Waterplan voorgestelde tracés.
- Er wordt de komende jaren ingezet op het oplossen van knelpunten in het bestaande watersysteem. Door het vergroten van duikers, en het verbreden van bestaande watergangen kan met de beperkte financiële middelen toch maximaal effect worden bereikt.
- Het afkoppelen van hemelwater van het gemengde rioolstelsel als een separate doelstelling wordt losgelaten. Conform het VGRP 2014-2017 wordt onderzocht waar afkoppelen kansrijk en effectief is, met speciale aandacht voor de Waarderpolder, Schalkwijk en Delftwijk. Verder zal onderzoek gedaan worden naar het effect van de riooloverstorten op het ontvangende oppervlaktewater en de eventuele maatregelen die daaruit volgen.

Het Waterplan 2014 als toetsingskader en plan van aanpak

Het Waterplan 2014 is zowel een toetsingskader voor water gerelateerde projecten en maatregelen, als ook een plan van aanpak om bestaande knelpunten in het Haarlemse watersysteem op te lossen en het watersysteem toekomstbestendig te maken. De visie in het Waterplan rijkt tot 2050, met tussenliggende doelen voor 2025 en een uitvoeringsprogramma voor de jaren 2014-2018. Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks bijgesteld en de besluitvorming over de daarin opgenomen maatregelen en projecten gebeurt conform de gebruikelijk gemeentelijke en Rijnlandse besluitvormingsprocessen.

Het Waterplan heeft zich bewezen

In de Waterwet zijn het Nationaal Waterplan en de Regionale (provinciale) Waterplannen verplichte planvormen. Het gemeentelijk Waterplan is dat niet. Wel benoemt de Waterwet de noodzaak voor goede samenwerking en afspraken tussen gemeenten en waterschappen op het vlak van waterbeheer en ruimtelijke ordening. Het Waterplan is hiervoor het ge-eigende instrument. Het Integraal Waterplan Haarlem 2004 heeft zich bewezen als een goede basis voor de samenwerking tussen het hoogheemraadschap en de gemeente op het domein van waterbeheer en ruimtelijke ordening in Haarlem. Met het Waterplan 2014 wordt deze samenwerking bevestigd en voortgezet.

Insprak op de waterstructuur is gekoppeld aan de Structuurvisie Openbare Ruimte

Voor het Waterplan 2014 is geen eigen participatie en inspraak traject doorlopen. Wel is de visiekaart van de waterstructuur in het Waterplan in samenhang met het voorontwerp van de Structuurvisie Openbare Ruimte tot stand gekomen: met actieve participatie van burgers en belanghebbenden. Voor het overige is het Waterplan 2014 in grote lijnen een voortzetting van het beleid uit het Waterplan 2004. De grote projecten uit het Waterplan 2014 doorlopen in de voorbereiding en uitvoering hun eigen project specifieke participatie en inspraak.

Het Waterplan 2014 heeft geen budgettaire consequenties

In de financiering van de maatregelen uit het Waterplan putten de gemeente en het hoogheemraadschap uit eigen middelen en doen een beroep op financiering door derden, zoals investeringen van projectontwikkelaars en subsidies van provincie, rijk en EU.

Wat betreft de eigen middelen, is binnen Programma 9 (Kwaliteit fysieke leefomgeving) van de Begroting jaarlijks budget voor de verbetering van het oppervlaktewatersysteem beschikbaar: het IWP-budget en het Water op normniveau brengen (WON)-budget. Zie onderstaand overzicht voor een prognose van het totale netto budget voor de komende vier jaar. In het overzicht zijn de compenserende maatregelen 2014 en de kapitaalslasten van grote in het Investeringsplan 2013-2018 benoemde investeringen (IP-post 64.04) in mindering gebracht.

2014	2015	2016	2017	2018
€ 427.000	€ 781.000	€ 767.000	€ 771.000	€ 657.000

Zowel het IWP- als het WON-budget worden ingezet voor verbetermaatregelen uit het Waterplan, zoals het verbreden van bestaande watergangen, het vergroten van duikers en het graven van nieuwe watergangen. Daarnaast zal het hoogheemraadschap van Rijnland jaarlijks

budget beschikbaar stellen voor verbetermaatregelen uit het Waterplan. Ook wordt zo mogelijk een beroep gedaan op bijdragen van ontwikkelaars en subsidies van provincie, rijk en EU. Het ambitieniveau in de uitvoering van verbetermaatregelen richt zich op deze gebundelde financiering. Het uitblijven van bijdragen van derden betekent niet een verhoging van de gemeentelijke bijdrage, maar leidt dus tot een bijstelling van het ambitieniveau in kosten en/of tijd.

5. Kanttekeningen

In 2014 is minder budget beschikbaar

Vanwege de bezuinigingen gelden voor zowel het IWP-budget als het WON-budget voor het jaar 2014 compenserende maatregelen van in totaal € 463.000. Dit heeft een temporiserend effect op de geplande maatregelen.

6. Uitvoering

Nadat de gemeenteraad van Haarlem en het algemeen bestuur van Rijnland het Waterplan 2014 hebben vastgesteld, zal een persbericht worden verspreid en gaat het plan in uitvoering. Jaarlijks komen Haarlem en Rijnland overeen welke projecten/maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma van het Waterplan voor het komende jaar worden uitgevoerd. Vervolgens volgen deze projecten het binnen de gemeente en het hoogheemraadschap gebruikelijke interne besluitvormings- en financieringstraject.

7. Bijlage

Het Integraal Waterplan 2014.

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

8. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

1. Het Integraal Waterplan Haarlem 2014 vast te stellen.

Gedaan in de vergadering van (wordt ingevuld door de griffie)

De griffier

De voorzitter